

Ukidanje varijanata pjesama izdavanjem pjesmarica

Kad je Wilhelm Bäumker objavio 1886. svoje izvorno djelo »Njemačka katolička crkvena pjesma i njezini napjevi«, izrazio je u predgovoru nadu da je time stvorio temelj za »opću njemačku pjesmaricu« koja se može ostvariti jedino tada »ako bi se biskupi o njezinom uvođenju mogli složiti i povjeriti jednoj komisiji takvo izdanje«. Ova želja za ujednačenjem glazbenog nasljeđa zajednička je i drugim himnologima prije njega i nakon njega, koji s punim pravom u povijesnom istraživanju vide neophodnu podlogu za ukidanje varijanata.

Ovu činjenicu valja istaći odmah na početku, premda nije svrha ovog referata da obradi što znanost doprinosi ujednačenju pjesama; naprotiv, ovdje neka bude ukazano kakav je put činjenično prijeđen izdavanjem pjesmarica do ujednačenja pjesama.

Na ovom bi se mjestu moglo postaviti pitanje je li uopće vrijedno ukloniti mnogobrojne varijante u korist jednoobraznog načina pjevanja, i ne bi li bilo umjesnije tome pretpostaviti bogatu raznolikost obradbi. Pri tome su negativna iskustva kod praktične upotrebe pjesama već odavno dovela dotle da se sve više i sve hitnije traži jedinstvenost.

Davno prije, kako je Bäumker predmnijevao, negoli su se biskupi pozabavili ovim problemom, nadpokrajinski i nadvjerski krugovi, kao i krugovi vezani konfesijom, prije svega omladinski pokret, tražio je rješenja na taj način što su se izdavale pjesmarice, koje su onda počele djelovati daleko izvan svoga područja. Koliko je pri tome pomoglo povijesno istraživanje, ovdje nije moguće pobliže navesti.

Primjeri koji slijede ni u kom slučaju nisu potpuni, nego žele osvijetliti razvoj u pojedinim slučajevima. U većini pjesmarica omladinskog pokreta nije se pravila razlika između svjetovnih i duhovnih zbirki: kazala donose kod pojedinih predmetnih skupina popis duhovnih pjesama ili ih uvrstavaju među svjetovne pjesme. Ovu činjenicu ne možemo dovoljno visoko procijeniti, jer svjedoči o jedinstvu ljudskog i umjetničkog izražavanja u njegovim raznovrsnim dimenzijama, a time se i pjevanje osvježuje i ujedno čini providnijim.

Navest ću kao predstavnike nekoliko ljudi koji su u prva tri desetljeća našega stoljeća izdali pjesmarice ove vrste. Hans Breuer izdao je za »Wandervogel« (njemačka omladinska organizacija, osnovana 1896., raspuštena 1935., op. Ur.) knjigu »Der Zupfgeigenhansl« (Leipzig 1908). Walter Hensel izdao je između ostaloga »Der singende Quell« i »Finkensteiner Liederbuch« (Kassel) — Fritz Jöde izdao je »Der Musikant« i mnoge druge rukoveti pjesama i listove. Klemens Neumann izdao je 1922. pjesmaricu »Spielmann« s opsežnim dijelom duhovnih pjesama (Mainz).

Sve ove publikacije nisu ostale samo papir. Njihovi izdavači i pristaše putovali su pokrajinama, pjevali s manjim i većim skupinama, oduševljavali su i oživili ono što je u knjigama i na listovima bilo tiskano.

Specifično djelovanje na crkveno pjevanje nije moglo izostati. Kontrast između svježeg pjevanja omladinskih skupina i stagnirajućeg tromog pjevanja zajednice bio je tako očigledan da je naprosto izazvao izdavanje novih duhovnih pjesmarica. Do toga je došlo u prvom redu manje službenim putem, nego više privatnim i zato u većini slučajeva na nadregionalnoj razini. Baš to je bilo dobro; izdavači su mogli mnogo bezbrižnije crpiti iz povijesnih izvora i usprkos ukrućenoj praksi kročiti novim stazama negoli bi to kao crkveni dužnosnici mogli, dapače, mogli su preskočiti ogredate konfesionalnih tradicija.

Tipičan je za ovaj razvoj »Kyrioleis« što ga je 1923. izdao Hermann Müller, koji je na katoličkom području, suprotno pojednostavljenim obradbama 18. st. donio opet mnoge pjesme u njihovoj bogatoj ritmičko-melodijskoj formi; tu je nadalje »Deutsches Kirchenlied«, izdan 1928. od Eriche Vogelsanga i Felixa Messerschmidta, dvojice ljudi koji su se trudili da u svom izdanju dokumentiraju nadkonfesionalno jedinstvo njemačke duhovne pjesme. Konačno valja ovdje spomenuti i »Kirchenlied« iz god. 1938. Ovom je knjigom trojici muževa iz katoličkog omladinskog pokreta, Adolfu Lohmannu, Georgu Thurmairu i Josefu Diewaldu, uspio snažan prodor u način pjevanja unutar katoličke Crkve. Budući da nisu samo udomaćili u velikom opsegu evangeličke pjesme nego su čitavu praksu obnovili svojom pedagoškom interpretacijom na temelju oživljenih obradbi, njihov bi se uspjeh jedva mogao smatrati doprinosom pojednostavljenju.

Ovakvo stanje u crkvenoj glazbi, a treba mu dodati i fluktuiranje stanovništva, omogućilo je da se i službeni crkveni krugovi ozbiljnije pozabave problemom jedinstvenosti pjesama. Katolički njemački biskupi zadužili su 1940. jednu komisiju da priredi u ograničenom opsegu »Einheitslieder« (jedinstvene pjesme). Istom 1947. mogla se izdati knjižica sa 74 pjesme koje su po svojoj koncepciji u mnogome predstavljale kompromis između uobičajene prakse i povijesno usmjerenih izdanja. Nekako istodobno sastavljena je na evangeličkoj strani daleko opsežnija zbirka s gotovo 400 pjesama, koje su bile izdane 1950. kao osnovno izdanje »Evangeličke crkvene pjesmarice«. S manje kompromisa nego kod katoličkog »Einheitslied« ravnali su se ovdje prema starijim i najstarijim obradbama.

S uspostavom kontakata raznih konfesija nije se na ovom području u onim godinama još moglo računati, premda je uzajamno otvaranje već bilo

započelo u nevoljama »Trecég rajha«. Približavanje je uslijedilo u zbirkama pjesama koje su bile izdane za školu, za omladinske organizacije, ili na čisto privatnoj osnovi. Dok je školska knjiga »Singen wir mit Fröhlichkeit« (Stuttgart 1949) izašla još sa sinoptičkom obradom teksta i melodija, mogla se »Gotteslob in der Schule« (Paderborn 1969) složiti u jedinstvenim obradbama. »Kirchenlied II«, Freiburg 1967, proširio je pjevanje na katoličkom području usvajanjem pjesama iz Ženevskog psaltira. Sa »Singe Christenheit«, izdanim 1969. od F. S. Rothenberga i G. Thurmaira dan je nadalje uočljiv poticaj ekumenskom stavu u slavljenju Boga. Kod izdavanja evangeličkih omladinskih zbirki »Christenlieder heute« (Hamburg 1971) i »Schalom« (Gelnhausen 1971) kao savjetnici pozvani su i katolički stručnjaci.

Kad su 1963. njemački biskupi zadužili jednu komisiju stvaranjem »Jedinstvene pjesmarice« (»Einheitsgesangbuch«), čemu su se zatim priključila i druga njemačka jezična područja, od početka se znalo da je neophodno potreban kontakt s evangeličkim i reformiranim područjem. Namjera ove komisije da izradi zajedničku obradbu bar za osnovne pjesme svih konfesija pala je na plodno tlo i dovela do toga da su 1969. vodstva crkava konstituirala »Arbeitsgemeinschaft für ökumenisches Liedgut«. Iznad prvotnih očekivanja mogle su u nedavno izdanoj knjizi »Gemeinsame Kirchenlieder« biti ponuđene 102 melodije koje stoje na raspolaganju za ekumensku službu Božju.

AÖL brinut će se i nadalje oko sve većeg jedinstva u hvali Božjoj kao stalno mjesto susreta. Katolički EGB, koji se nalazi pred dovršenjem,

preuzeo je gotovo sve ekumenske pjesme te se nada da će ga nova izdanja ostalih vjerskih pjesmarica u tome slijediti.

Metode ukidanja varijanata i željeni ciljevi idu kod EGB-komisije i kod AÖL-a otprilike u istom smjeru. Istraživanje povijesnih podataka podloga je radu, ne zato što bi trebalo težiti za uspostavljanjem prvotne odredbe u svakom slučaju, nego zato što zajednički korijen može dati dobro usmjerenje kako jedna melodija ili jedan tekst prema današnjoj glazbenoj, jezičnoj i sociološkoj situaciji može biti donesen u jedinstvenom obliku.

Revizija melodija ide za tim da njihovu osnovnu supstanciju prikaže u liniji i ritmu tako da se općenito može izvoditi, to prema okolnostima može biti i kasnija obradba ili posve nova varijanta.

Revizija teksta želi pružiti razumljiv i za službu Božju upotrebljiv tekst. U poetski vrijednoj lirici ona je oprezno nanovo obradila samo nerazumljive ili dvosmislene izraze, a nasuprot tome prosječno pjesništvo ranijih razdoblja djelomično je jače preradila, ili posvema nanovo oblikovala, prema današnjem jezičnom osjećaju.

Ukoliko su za obradbe mogla biti korištena i stručna mišljenja dijeceza, kao kod EGB-a, nije to bilo da se putem plebiscita dođe do rezultata, nego da bi se mogao proširiti krug suradnika, a s njime i suodgovornost.

Radom spomenutih komisija cilj zajedničkog slavljenja Boga došao je na dohvat te se ljudi različitih pokrajina koje govore njemački i ljudi različitih konfesija mogu u slavljenju Boga susresti u ljubavi i veselju.

KARL-HEINRICH BIERITZ, Leipzig (DR Njemačka)

Ekumenska pjesmarica iz god. 1903.

(Istraživanje njenih tekstovnih varijanata)

(Sažetak)

Iz obilja poredbene građe mogli su biti izabrani kao primjer samo poneki tekstovi. Ali i ovi malobrojni tekstovi upućuju na to da je kod pjesmarice katoličko-apostolskih općina iz 1903., o kojoj se raspravljalo, riječ u najboljem smislu o »ekumenskoj pjesmarici«; ekumenskoj u tom smislu ne samo zato što je nepristrano obuhvatila blago pjesama različitih konfesionalnih područja, već i stoga što je ovo blago bilo podvrgnuto prilikom preuzimanja stanovitoj preradbi, koja ga je — po shvaćanju katoličko-apostolske zajednice — imala prilagoditi za upotrebu u sjedinjenom, ne više granicama konfesija razdvojenom kršćanstvu. Da je ova preradba dovela do tekstovnih varijanata, kojima treba priznati visoko duhovno i teološko značenje, više je puta upozoreno; ne bi sigurno bilo opravdano priređivačima zbog toga pred-

baciti stanovit »indiferentizam«; ekumensko htijenje, koje se također očituje u bezbrojnim varijantama teksta, mora se kao takvo ozbiljno shvatiti.

Primjer »ekumenske pjesmarice« iz 1903. pokazuje da se »skup pjesama u kojima dolazi do izražaja jedinstvo vjere, ukoliko je ono doista prisutno«, ne može dobiti jednostavno tako da se pjesme iz različitih konfesionalnih područja izaberu i jedna do druge stave na upotrebu; u mnogo će se slučajeva pokazati da je neminovna ne samo jezično-stilistička obradba ovih pjesama nego i neka vrsta »ekumenske obradbe«; izbor varijanata teksta bit će u mnogo slučajeva i teološki izbor, htjeli mi to ili ne.

Jedan pogled na ovu »ekumensku pjesmaricu« iz god. 1903. može nam ovu činjenicu dozvati u svijest, očuvati nas od pogrešnih odluka, a ujedno nam — premda samo u rijetkim slučajevima — pokazati određene mogućnosti za takvu »ekumensku obradbu«.